G e ç m i ş i n İ z l e r i

Abdulhalim Durma

Yaşlı dostumuzun espriyle karışık didaktik ve daldan dala atlayan, üstelik, çoğu zaman ipin ucunu kaçırdığımız sohbetlerindeki üslubunun epeyce etkili olduğunu söylemeliyim. Konuşmasında bağlantılara dikkati çekmediği zaman, satır aralarında neleri söylediğini bulup çıkarmak için daha sonra aramızda tartışmalara girmemiz kaçınılmazdı. O gün de, insan ilişkilerine dair kendi hayatından verdiği örneklerde bunu açıkça yaşadık. Üstelik konuya bodoslama daldı.

“Bölüm kütüphanesinin huzur veren sessiz ortamında, saçlarımız beyazlaşıncaya kadar kitaplarla haşır neşir olmayı isterdik. Fakat bu sadece hayaldi. Günü geldiğinde bizi mezun ederek sepetlediler. Bugün tam olarak hatırlamıyorum, ama okulun adeta evrensel bir bakış açısını kazandırmak gibi bir hedefi olduğuna dair bir prensip vardı. Okulun bir yerinde mermer üzerine yazılı mıydı, yoksa onu bir yerde okumuş muydum, anımsayamıyorum. Ve kitaplarda yazılı olmayan hayata savrulunca, sanki sudan çıkmış balığa döndük. Hayatın cahiliydik, bununla birlikte, öğrenme aşkı öylesine güçlüydü ki, öğrencilerimizden dahi bir şeyler öğrenmeye açıktık.

“Aradan uzun yıllar geçmesine rağmen, niye atıştığımızı hatırlamamakla birlikte, uzak bir şehrin istasyonundaki bilet satış görevlisinin, “Ne yani, şimdi kötü insan mı olduk ! . .”, dediğini hiç unutmadım. Bir hafta boyunca bisikletle sürdürdüğüm yolculuk sona ermişti. Üzerimde dayanılmaz bir rahatsızlık ve uyku hali vardı. O haftanın birikimli yorgunluğu, kaldırabileceğimin üzerindeydi. Ülkeyi neredeyse bir baştan diğerine gideceğim trene bir an önce binmek ve uygunsa,

oturduğum yerde gözlerimi kapamak düşüncesindeydim. Görevli memur bisiklet için yük biletini, varış istasyonundan daha uzak olan bir yer için kesmişti. Bunu önemsemedim. Ancak bir gün sonra, ineceğim yere gelince, kondüktörün yükün varış yerinden 50 km önce bisikleti teslim etmemesi karşısında, bilet satış görevlisinin kötü insan olduğunu kabul ettim.

Biri, peki bisikleti alabildin mi, diye sordu. Yaşlı dostumuz, soruyu duymamazlığa geldi.

“İnsan ilişkilerindeki bu statü farklılığının tezahürünü başka örneklerde de yaşadım. Vergi dairesindeki müdireye arabamın taşıt vergisiyle ilgili bir soru sormak lüzumsuzluğunu yaşadığımda, daha soruyu sormadan, vatandaşı potansiyel vergi kaçakçısı gören bir zihniyetle karşı karşıya olduğumu gördüm. Kendimi, nasılsa, tokat yemiş gibi hissettim. Fakat, bu tip davranışlara muhatap olmam, bunlarla sınırlı değildi. Arabayla yolculuğum esnasında trafik polisleri tarafından kontrol için durdurulduğumda, genç memurdan hiç beklemediğim bir davranışla karşılaştım. Açıkça, yemek parası istedi. Şok oldum. Çıkardım, bir miktar para verdim. Lokantada yemek yemediğim için, fiyatları bilmiyordum. Polis yetersiz olduğunu söyleyip miktarı yükseltti. Tereddütsüz kalanı tamamladım. Ve sonra, yoluma devam ettim. Zamanla trafik polislerinin uygulamalarına getirilen düzenlemeler, benzer olayların önlenmesini sağlasa da, bu durum, hayatta bastırıp da unutamadığım vakalar arasında yer aldı. Bu tip yaşanmış hadiselerin sonu yok. Bunları sivil alanda da görmek daha bir şaşırtıcı oluyor. Bir bankada yaşadığım işimin yapılmaması ile ilgili tecrübe de unutulmazlara giriyor. Banka görevlisi, bir tanıdığının işini yaparken sıra numaram ekranda çıktı. Sonra sıra geçti ve o ancak tanıdığının işini bitirdi. Memur, bana sıramın geçmiş

olduğunu söyleyince, tepem attı. O zaman özel sektörde, resmi dairelerde ancak karşılaşabileceğim bir durumla karşılaşmış olduğumu düşündüm.

“Bir de sorgulanmalar var. Elinizde fotoğraf makinasıyla ülkenin iç kesimlerinde tarihi değeri olan binaların fotoğraflarını çekerken, yanınıza yaklaşan bir meraklının, “hayırdır?” demesi, oldukça alışılmış bir durumdu. Fakat bir belediye çalışanının sizi şüpheli davranışınızı sorgulamak için bir iş yerine davet etmesi, artık alışılmışın dışında olmaktaydı. Orada hariçten gazel okuyan zabıta amirinin, emniyet görevlisine taş çıkartırcasına sorgu tekniklerini uygulaması, “öküz altında buzağı aramanın” başarılı örneği idi. Neyse ki, birlikte geldiğimiz arkadaşların ortaya çıkarak bana kefil olmalarıyla, zabıtada hayal kırıklığına sebep olan bir tecrübe yaşandı. Benzer bir olayı, bir ilçe kaymakamıyla da yaşadım.

Ben değil ama, bazı arkadaşlar dayanamayıp kahkahayı bastı.

“Hobi olarak yerel tv için program yaparken, her defasında bir yerlerden çıkan görevlilerin video çekimlerine müdahale etmesi, hazırlamakta olduğum çalışma için iyice sorun teşkil ediyordu. Sonunda tv yöneticisi vilayetten resmi izin alınca, işler bir süre yoluna girdi. Fakat programlar ilçelere yaygınlaştırılınca, kendi ayağıma kurşun sıktım. Bir gün gittiğim ilçede kaymakamı ziyaret ederek, “historik değerler”in videosunu çekmek istediğimi söyledim. Yanımda da Valilikten verilmiş olan belge vardı. O anda sanki kaymakamın değil de savcının karşısındaymışım gibi bir endişeye kapıldım.

-Bu izin belgesi, şehir merkezi için geçerli, burası için değil, dedi. Sonra ekledi. “Sizi tanımıyorum.”

“Hayal kırıklığına uğramış ve moral bozukluğu içinde kös kös kaymakamlık binasından ayrılmıştım. O

gün korku içinde süratle çekimleri yaptım. Ve ilçeden ayrılırken derin bir soluk aldım. Yıllar sonra o kaymakamı araştırdığımda, kanserden ölmüş olduğunu öğrendim.

“Farklı zamanlarda, arazide bir yer ararken veya zifiri karanlıkta yıldızların fotoğrafını çekerken jandarma ile karşılaştığım durumlar oldu. Artık, onlar istemeden GBT sorgulaması için kimliğimi çıkarıyordum.

“Ticari zekasıyla ün kazanmış bir şehri günün ilk ışıklarıyla dolaşmaya başladığımda, muhtemelen birkaç parselden oluşan bir adanın, kentsel dönüşüm adına yerle bir edilmiş olduğunu gördüm. Fakat beni cezbeden, hala ayakta kalmış birkaç harabenin şehrin tarihi kimliğini yansıtıyor olmasıydı. Birkaç mimari detayı fotoğrafladım. Bir mahalle camiine takıldım. Yöreye has minare şerefesinin sütuncuklarla çevrilmiş olması, oluşumu asırlar öncesine uzanan bir kimliği yansıtmaktaydı ve şehrin daha yaşanabilir ve estetik açıdan daha güzel hale getirilmesini amaçlayan proje ile hayata veda ediyordu. O sırada, kadraja tipsiz biri girdi.

Kısa bir kahkaha seli daha yaşandı. Yaşlı dostumuz aralık vermeden sözlerine devam etti.

“Ne söyleseniz ikna olmayacak peşin fikirliler vardır. Şüpheli görünüşüm, müdahaleyi gerektirmiş olmalıydı. Tatsız geçen konuşmaya, nasılsa, az ileriden geçen bir polis memurunu katmaya çalıştı. Uzun mesaisinin sonunda yorgun şekilde evinin yolunu tutmuş olan memur, dinlemedi bile. Adamım bunda başarılı olamayınca, son sözü ben söyledim. “En iyisi, bir hatıra fotoğrafı çekilmek!..” Artık, tarihin karanlıklarına itilen historik kentin kalıntıları önünde, üstünü başını düzeltmesine fırsat vermeden, o anı tespit için deklanşöre bastım. Ondan izin istemek gerekirdi, biliyorum.

“Bunun istisna olduğunu zannetmeyin. Birkaç örnek daha vereyim. Kuzeyin ormanları içinden geçen bir

tren yolculuğunda, koridor penceresinden fotoğraf çekiyordum. Benden en az yirmi yaş küçük olan yeni yetme biri yanımda belirdi. “Buranın havasını bozuyorsun.”

“Şüphesiz, önce ne dediğini anlamadım. Fakat içinden çıktığı kompartımana dönüp bakınca, genç bir kız ve onu çevreleyen birkaç delikanlı gördüm. Yıllar sonra, o yeni yetmenin sözlerinde, hep bir doğruluk payı bulunduğu aklımda yer etti. Ancak örnekler bitmedi.

Kısa ara ile finale yaklaşmakta olduğumuz hissini yaşadık. Yaşlı dostumuzun karmaşık duygular içinde olduğunu zannediyorum. Yaşlılığın duygusallığı mı üzerine çökmüştü, yoksa geçmişle hesaplaşmanın yorgunluğunu mu yaşamakta idi, bilemiyorum.

“Hep kendilerinden bir şeyler öğrendiğim öğrencilerimle ilgili iki örnek vereceğim”, diyerek sözlerine devam etti.

“Taşranın büyükçe bir ilçesinde görev yaparken, yöre insanının davranışlarını anlamakta zorlandığım, iki arada bir derede kaldığım zamanlar oluyordu. ‘Köy olmaktan kurtulmuş, fakat şehir olmayı bir türlü becerememiş yer’ olarak açıklama kolaycılığı, ikna edici gelmiyordu. Burası, zengin bir geçmişe sahipti, fakat sanki iktidardan sürülmüş atalarının izlerini taşıyorlardı. İşte bu tip, tarihin karanlıklarına gömülmüş ve muammaya dönüşmüş bir vakıa ile bugünün problemi nasıl açıklanabilirdi ki ! . . Okulun birkaç sorunlu öğrencisiyle tenha bir yolda karşılaştım. Önümü kestiler.

“Hocam ! . . Sizi döveceğiz.”

“O anda, köprülerin atılmış olmasının ne anlama geldiği dehşetini yaşadım. Ve son örnek ! . .

“Orası bir sınıf değil. Sayı çok fazla ve öğrencileriniz hemen hemen sizin yaşınızda. Hiçbir şekilde otoriteyi kurmak ve başarısızlığınız durumunda

sadece rahatlamak için bile sınıfta öğrenciyi pataklamak şansınız yok. Haliyle, sabrımın sınırlarını başarıyla aşmıştı. Dersten sonra, “beni takip et”, dedim. Boş bir odada bir sopa ile avucuna vurdum. Sopayı ikinci vuruştan önce elimden kaptı ! . . Kendi bacağına arka arkaya üç defa acımasızca vurdu. Önce bunu, “Sopa öyle vurulmaz ! . .”, dercesine meydan okuma olarak düşündüm. Hayır ! . . Bu hiç de o kadar basit değil.

Bu defa sessizlik uzun sürdü. Böylesine tatsız anıların resmi geçidinden sonra, yaşlı dostumuzdan sebep olduğu ortamı canlandırması için bir şarkı söylemesini istedik, ancak bizi yine kendi dünyasına çekip eskilere götürmesinin kaçınılmaz olacağını, tahmin edemedik.

Ciddiyetle, bakın dedi. “Bu isteğiniz bana “Cumhuriyetin Divası’nı hatırlattı. Tabii ondan söz etmek için de, uzun bir giriş yapmak gerekecek.”

Biz de kulaklarımızın pasını silecek bir şarkı yerine, biraz mızmızlanarak ister istemez dramatik bir tarih dersine kendimizi teslim ettik.

“Ülkenin yüz yıl önceki büyük savaşında, düşmanın geri çekilirken, savaşın insanlık dışı taraflarıyla şehirleri yakarak sivilleri katletmesi, tarih kitaplarında bir defa daha yerini aldı. Doğup büyüdüğüm şehirde, üç gün boyunca alevlerin içindeki insanların çığlıkları geride kalanların hafızalarına derin şekilde kazındı. İnsanları çoğu zaman bir ibadethane olmak üzere büyük bir binanın içine toplayıp sonra da ateşe vermek, savaşın vicdansız uygulamalarından sadece biri. O günlerde kaçabilenler dağlara kaçmış, gizlendikleri kayaların veya çalıların arkasından şehirde yaşanan felaketleri dehşetle izlemişlerdi. Üç gün sonra, kurtarıcılar geldiğinde, halk onların hala düşman olduklarını düşünerek uzun süre ortaya çıkmamıştı. Küllerinden duman tüten yangın alanı,

yerli ve yabancı gözlemciler tarafından ziyaret edilmiş, notlar tutulmuş, felaketin fotoğrafları çekilmişti.

“Her iki ülkede savaşın sorumluları veya askerlik görevinden kaçanlar yargılanarak ya da yargısız olmak üzere idam edildi. İki ülke arasında nüfus mübadelesi yaşandı. Uzun yıllar boyunca savaşın ülkelerindeki ekonomik faturasını iki taraf da büyük sıkıntılar çekerek ödedi. Ancak yedi sekiz yıl sonra düşmanlık yerini barışa ve iyi dostluk ilişkilerine bıraktı.

“Savaşın son yangını ülkenin ikinci büyük şehrinde olmuştu. Yangın alanı üzerine beş yıl kadar sonra sergi, ardından panayır ve daha sonra da üzerinde kurulduğu alan genişletilerek uluslararası fuar açıldı. Bu Fuar, çocukluk dünyamızda ufukları genişleten bir role sahipti. İsimlerinden başka bir şey bilmediğimiz ülkelerin pavyonlarıyla dünyaya açılıyorduk. Hayal dünyamız daha bir renkleniyor, koca dünyada bizden başka insanların da yaşamakta olduklarını daha bir kabul ediyorduk. Şüphesiz, oldukça geniş yer kaplayan ve her yıl sonbaharda ülkenin önde gelen hükümet büyükleri tarafından törenle açılışı yapılan fuar alanı, içinde sadece bir takım ülke ve kuruluşların reklam alanı olmaktan ibaret değildi. Lokantalar, elektrikli oyuncakların yer aldığı eğlence merkezi olan lunapark, insanların küçük bir ücretle atlayış yaptığı paraşüt kulesi, gazinoları, hayvanat bahçesi, her tür bitki ve ağacın bulunduğu botanik bahçesi, oldukça büyük havuzları ve daha niceleriyle her yaştan insanın ilgisini çekecek bir yerdi. Hayvanat bahçesi çok sonraları, 21. yüzyılın başlarında Doğal Yaşam Parkı ismiyle Fuar alanından ayrılıncaya kadar ziyaretçilerin ilgi odağı olmuştu. Lunaparkta adım atacak yer olmazdı. Atlıkarınca, korku tüneli, esasen salıncağın değişik bir türü olan zincirli sandalye, dönme dolap ve hele çarpışan arabalar, sayısız oyuncaklardan sadece birkaçıydı. Burası

masallardaki kırk gün kırk gece eğlencenin yapıldığı bir dünya idi. Orada herkese hitap edecek bir şeyler mutlaka vardı. Saatlerce gezer, pavyonlarda teşhir edilen ürünlere alacakmışız gibi ilgi duyar ve bol miktarda broşür topladıktan sonra, gecenin ilerleyen saatlerinde ayaklarımızda ağrılarla yorgun şekilde son arabaya yetişir, yakın memleketteki evin yolunu tutardık.

“Her yıl bize misafir olarak gelen dedem bir defasında arkadaşlarıyla Fuar’da gazinoya gittiğinde orada karşılaştığı ve adeta büyülendiği bir şarkıcıdan söz ederdi. Baştan söylemeliyim ki, dedemin dünyası sanattan uzaktı. Fakat şarkıcı kadının sahnede, bütün gazinoya hakim olması karşısında ağzı ve gözleri açık şekilde şaşkınlıktan dona kalmış ve soluğu kesilmiş vaziyette işittiği sesin o kadından nasıl çıktığına inanamamıştı. Çoğu kez sözcükleri anlamasa da, söyleyişinde insanı alıp götüren sihirli bir taraf vardı. İnsanı ister istemez etkileyen bir tarza ve geniş bir ses aralığına sahipti. Hiçbir sözünü anlamadığı ağır şarkılardan sonra insanı coşturan hareketli parçalara geçmesi, seyircileri alıp başka bir aleme götürüyordu. Dedem onun esasen ülkenin en büyük şehrinde konserler verdiğini öğrenince, aynı yerde yaşadıkları halde daha önce onunla niye karşılaşmamış olduğuna hayıflandı. Bizi ziyaretinden sonra döndüğünde yaptığı ilk iş, bu şarkıcının hangi gazinoda şarkı söylediğini öğrenmek olmuş. Sonra, doğal olarak Diva’nın sadık ve devamlı takipçilerinden biri haline dönüştü.

“Bu efsanevi kadının yeteneğinin açığa çıkması, usta çırak ilişkisine dayanmaktaydı. Saz arkadaşları, ondaki kabiliyetin derinliğini ilk fark edenler olmuştu. Bir defa dinlemesi, bir eseri icra etmesi için yeterliydi.

“Henüz daha çocuk denecek yaşta iken, sahneye çıkabilmesi için yaşı büyütüldü. Tuttuğu defterle birlikte kısa sürede geniş bir repertuara sahip oldu. Dinleyici

kitlesinin özelliklerine göre şarkı seçimlerini yapardı. Çalıştığı gazinonun müdavimleri ileri gelenlerden oluşuyorsa, klasik eserleri seslendirir, halk kesiminin ağırlık taşıdığı gazinolarda ise, daha oynak ve hareketli parçalar okurdu. Sadece ülke içinde değil, yurt dışında, dünyanın uzak ülkelerinde de sahne aldı. Mektepli olmasa da inanılmazcasına kendi ekolünü oluşturan Diva, döneminin usta isimlerinden bu yönüyle de ayrılmaktaydı. Zamanla ülke müziğinin önde gelen birçok şarkıcısına hocalık yapmıştı.

Kısa bir ara verdi. Hepimiz bu usta sanatçının hayat hikayesini bölük pörçük biliyorduk. Fakat böyle derli toplu bir sunuşla karşılaşmamıştık. Yaşlı dostumuz, anlattıklarına bir canlılık getirdi.

"Bir gece kaskatlı havuzun bulunduğu yerdeki Fuar Gazinosu'nda sanatını icra ettiği sahnede beklenmeyen bir olay yaşandı. Şarkısının ortasında karşısına bir polis memuru dikildi. Onu şaşkınlığa uğratan bir emrivakiye muhatap oldu. Polis memuru, “Sizi yandaki restoranda Vali Bey bekliyor. Şarkı söylemenizi istiyor”, dedi. Polisi muhatap almadı ve ona karşılık vermedi, ama valinin duyacağı şekilde elindeki mikrofonla seslendi. “Vali Bey ! . . Vali Bey ! . . Ben burada hayranlarıma şarkı söylüyorum. Siz vali olduğunuzu hatırlayınız ve bana böyle bir teklifte bulunmayınız.” Dinleyiciler tarafından alkışlandı mı ya da havada buz gibi bir rüzgar esti mi, bilmiyorum. Fakat daha sonra ne mi oldu ! ? . . Vali kendisine Fuarda sahneye çıkma yasağı koydu. Ve bu yasak valinin şehirdeki görevi süresince birkaç yıl boyunca devam etti. Şehrin yöneticisi değişince, bu yasak da kalktı. Diva, ismiyle anılan gazinoda kendisini bekleyen hayranlarıyla tekrar bir araya geldi.

“Yasakçı valinin mesleki hayatı, bürokrasinin çeşitli kademelerindeki görevlerinde sürekli bir başarı

grafiği çizerek devam etmişti. Başlangıçta, ordudaki subay olarak hizmetlerinden sonra hukuk eğitimi alarak ülkenin değişik şehirlerinde aralıksız uzun yıllar bürokrasinin üst düzey yöneticilik görevlerinde bulundu. Milletvekilliği yaptı. Sonunda emekliye ayrıldı.

“Fuarda yaşanan o tatsız olaydan uzun yıllar sonra, bir gün ülkenin en büyük şehrinde kendisine tahsis edilen tekne ile denizin bir yakasından öte yakasına sahneye çıkmak için gitmek üzere iken, Diva iskelede bir beyefendinin sıkıntı çekmekte olduğunu fark etti. O da karşıya geçmek istiyor, ama anlaşılan o ki, tekne bulmakta zorlanıyordu. Davet etti, beyefendi de bu daveti, muhtemelen karmaşık duygularla kabul etti. Tekne hareket etmişti ki, adam Diva’ya yaklaşarak, “Hanım efendi. Ben eski Vali R. Ş.”, diyerek kendini tanıttı. Ardından, pek de gizleyemediği mahcubiyetiyle kararlı şekilde şunları söyledi. “Vaktiyle size haksızlık etmiştim. Onun için özür diliyorum. Beni bağışlayın”. Diva, aradan uzun yıllar geçmiş olduğu için adamın kim olduğunu hatırlamamıştı. Mazide kalmış olan o tatsız olay zihninde canlandı. Ve onun özür dileme büyüklüğünü göstermesi karşısında, o da bir Diva’dan beklenen davranışı gösterdi. Teselli kabilinden gönül alıcı sözler söyledi ve nasılsa, dost oldular. Kendisini gazinoya davet etti. Eski vali ile yakınlıkları o andan itibaren yıllarca devam etti. Fakat, günümüzde hiç kimse o valinin ismini bile hatırlamazken, Diva adını altın harflerle yazdırdığı sanat müziğimizde baş köşeye yerleşti.

Sanki hüzne doğru gidişi hissettiren bir hava esti. Muhteşem bir hayat hikayesinin finali, hiç de böyle olmamalıydı.

“O mükemmel sesin sahibi, uzun hayatının son yıllarını zengin yeteneğinin iflasıyla yaşadı. Kısmi felç geçirdi ve tekerlekli sandalyeye mahkum oldu. Şüphesiz,

daha da trajik olanı, sesini kaybetmesiydi. Doktor kontrolü altında önce huzurevine, fakat kısa süre sonra da hastaneye yatırıldı. Sahnelerden ayrıldıktan 30 yıl sonra hayata veda etti. Ülkenin başbakanı, bu devlet sanatçısının vefatıyla klasik bir taziye mesajı yayınladı.

Yaşlı dostumuz sustu. Bir süre sessizlik oldu. Sonra müziğin insan hayatındaki yeri ve önemine dair konuşmasına anılarıyla devam etti.

“Bir gün evin bahçesinde çiçeklerle meşgul iken, duvarın öte yakasından gelen bir ses duydum. Sesin sahibi, 12-13 yaşlarında bir kız çocuğu idi. Birkaç koyunun başında, kendi kendine bir şarkı söylüyordu. Dar bir ses aralığında ve biraz yeknesak olan şarkıdaki sanki yabancı dilde konuşuyormuşçasına hiçbir sözünü anlamadığım sıkça tekrarlanan bir mısra, sonu gelmeyecek gibi süregelmekteydi. Oyun oynarken yaşanan özgürlüğü, adeta hayatın dizginleri elindeymiş gibi, şarkı söylerken de yaşıyordu. Kendi kendisiyle idi. Bunu bir alışveriş esnasında bir yetişkinde de gördüm. Onunki ise, çocuğun durumundan çok daha iddialı idi. Başkalarının ne diyeceğini hiç kaale almadan çevresindeki kadın erkek birkaç kişiye aldırış etmeyerek elindeki poşete sebzeleri doldururken alçak sesle bir şarkı söylemeye başladı. Onu önce yadırgamıştım. Sonra özgürlüğünü kıskandığıma hükmettim. Bu davranışında, protest müzikte olduğu gibi, açık bir itiraz vardı. Hayat pahalılığına itiraz etmiyordu. Adaletsizliğe itiraz etmiyordu. Sanki, itirazı kurallara idi, sisteme idi. İtirazı, itiraz etmeyen herkese idi.

Sonra mırıldanır gibi, “ifade aracı olarak müzik”, dedi. “Veya sanat . . .”

Aramızdan biri lafa karıştı. “İtiraz ederek özgürlüğünü ilan ediyor.”

Yaşlı dostumuz, “Tam da böyle!”, diye tasdik etti. “Üstelik bunu da şarkı söyleyerek yapıyor.”

Kendi kendine konuşur gibiydi. “Aslında, Diva ile diğer iki örnek arasındaki fark açıkça ortada. O, bir sanatçıydı. Eserini icra ederken dinleyicilerine ‘güzel’ duygusunu yaşatmaktaydı. Amacı buydu. Diğer iki örnekte ise, kendilerini ifade ederken, başkaları söz konusu değildi.

“Diva’nın varisleri on yıl sonra hukuki haklarını aradılar. Muhtemelen avukatları onları bulmuş ve bir gelir kapısı olarak onlara yol gösterici olmuştu. Basını takip eden bir hukukçu ekibi, başkalarıyla birlikte merhum Diva ile ilgili nerede bir haber varsa kullanabilecekleri noktaları araştırmakta idi. Artık her an Diva’nın hayranlarından biri, kurban olmak kaderine uğrayabilirdi. Nitekim dedemin seksen yıl önce başlayan hayranlığı, ölümünden yıllar sonra torununun başına çorap örecekti.

“Anne tarafından dedemin o muhteşem sese olan açıklanamaz tutkunluğu, zannediyorum, vefatına kadar sürdü. Oğlunun, yani dayımın babasından bu tutkuyu miras aldığını hiç sanmıyorum. Zira, onun muhtemelen, hayatın hiçbir alanına münhasır bir tutkusu yoktu. Bu yüzden, iç dünyasının kapalı ve donuk olduğuna dair şüphelerim var. Fakat onun oğlu ise farklıydı. Babasının aksine, çok yönlüydü ve adeta filozof özentisiyle el atmadığı konu yoktu. Dedesinin o şarkıcıya garip ve anlaşılmaz şekilde aşık olduğunu düşünüyordu. Bu durum, torunda karmaşık bir nostaljiye dönüştü. Hayatı uzun süre çalkantılı geçtikten sonra, dedesinin bir eyleme dönüşemeyen tutkusunu elle tutulur hale getirdi. Emekliliğinde açmış olduğu küçük bir çay ocağının duvarlarını irili ufaklı Diva’nın eski fotoğrafları ve gazete kupürleriyle süsledi. Bu retrospektif, geçmişe dönük bir bakıştı ve sanatçının, kariyeri boyunca yaşamış olduğu gelişimi ve değişimi göstermekteydi. Çoğu zaman fotoğrafçılarda büyüttüğü fotoğrafları çerçeveletti. Bu

fotoğrafların arasında bir yere dedesinin fotoğrafını da yerleştirmeyi çok düşündü. Sonunda bunun anlamlı olacağına karar verdi ve istisna teşkil eden o fotoğrafı da panoya koydu. Diğer taraftan, şarkıcının seslendirmiş olduğu şarkıları toplamaya başladı. Onun saf ve masumane koleksiyonu, zamanla zenginleşti. Ve yine onun, farkında olmadan bu alanda uzmanlaşmaya başladığı görülüyordu. Artık çay ocağının oldukça az olan müşterilerine, arada bir uzaklardan gelen ve fotoğrafların bulunduğu duvarın önünde hatıra fotoğrafı çekilenler de katıldı. Bu müstesna müşteriler, kasetten bir ya da iki şarkı dinleyip bir çay içtikten sonra, bir daha gelmemek üzere ayrılırlardı.

“Annemin adı kullanılarak haksız kazanç ve haksız prestij elde ediliyor.” denilerek ‘Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi’ne dava açıldı. İşletmenin sanatçıya ait görselleri ve şarkıları izinsiz kullandığı iddia edilerek anısına saygı göstermek yerine, adının ticari amaçlarla kullanıldığı iddiaları gündeme geldi. Ailesi, ünlü sanatçının adının ve imajının ticari kazanç sağlamak amacıyla kullanılmasının, onun anısına zarar verdiğini ve bu durumun hukuka aykırı olduğunu ileri sürüyordu. Dava dilekçesinde, sanatçının popülaritesinden yararlanarak işletmede ticari bir politika güdüldüğüne dikkat çekilmekteydi. Manevi tazminat davası maddi tazminat ile taçlandırılmakta, avukatın talebinde, tazminatın 10 yıllık faiziyle tahsili istenmekteydi.

“Mahkeme bilirkişinin tespitlerine dayanarak karara varırken varisler tarafından talep edilen miktarın üçte birine hükmetti. Buna rağmen, dedemin torunu için bu miktar da kaldırılamayacak kadar yüksekti. Nitekim, muhtemelen ağır bir psikolojik yıkımla birlikte mahkemenin ardından ocak söndü. İtinayla duvardaki çerçeveletmiş olduğu fotoğrafları, gazete sahifelerinden

kestiği kupürleri bir kutuya düzgün şekilde yerleştirdi. Çay ocağının kapısını bir daha açmamak üzere kilitledi. Koltuğunun altına sıkıştırdığı kutuyla birlikte sahil yoluna yönelerek bir süre yürüdü. Sonra denize bakan banklardan birine oturdu. Bir sigara yaktı. Dedesinin tutkusu anlamsızlaşmıştı. Acı acı gülümsedi. Kendisinin de ondan devraldığı miras, değerini yitirdi. Kutuyu yavaşça denize bıraktı. Bir süre dalgaların hareketiyle oyalandı. Ve sonra evin yolunu tuttu.

Suluova, 11. 02. 2025